

Autorka: Małgorzata Kacprzykowska

SCENARIUSZ LEKCJI DO DZIAŁU: Wprowadzenie do filozofii

Temat (4): Dlaczego zadajemy pytania?

Cele lekcji:

- poznanie istoty pytań filozoficznych,
- stawianie pytań filozoficznych,
- klasyfikowanie działów filozofii.

Normy wymagań

Uczeń:

- wyszukuje informacje zawarte w tekście (ZAŁĄCZNIK 4),
- buduje wypowiedzi poprawne pod względem językowym i stylistycznym,
- wartościuje uzasadniając stanowisko własne lub cudze,
- wymienia podstawowe działy filozofii,
- potrafi poprzez pytania rozpoznać dział filozofii.

Metody: problematyzowanie, ćwiczenia praktyczne.

Kluczowe pojęcia: filozofowie przyrody, metafizyka, epistemologia, logika, etyka, estetyka.

Materiały dydaktyczne: karta pracy (ZAŁĄCZNIK 4).

Czas trwania: 90 minut.

Przedmiot: filozofia, język polski, historia.

Przebieg lekcji:

1. SPRECYZOWANIE PROBLEMU WYJŚCIOWEGO

- a. Nauczyciel zapisuje na tablicy pytanie: **DLACZEGO ZADAJEMY PYTANIA?** Uwzględniając swobodę wypowiedzi prowadzący wskazuje na pierwsze filozoficzne pytanie postawione na początku VI w. p.n.e. przez Talesa z Miletu:

Z czego zbudowany jest świat ?

- b. Zanim nauczyciel poda, jaką odpowiedź udzielił Tales (świat pierwotnie zbudowany jest z wody, ponieważ obserwując jakiegokolwiek zjawisko przyrodnicze, możemy ustalić, że istnieje ono dzięki wilgoci a umiera, gdy wilgoć wysycha), uczniowie samodzielnie próbują odpowiedzieć na pytanie postawione przez filozofa.

2. ROZMOWA SONDUJĄCA

- a. Zapisując na tablicy wszystkie odpowiedzi, nauczyciel podkreśla różnorodność myślowych teorii dotyczących pierwotnej budowy świata. Wyjaśnia również, że każdy filozof, który po Talesie zadawał sobie pytanie o początek budowy świata, dawał inną odpowiedź. Odpowiedzi te, nie od razu były trafne, ponieważ pytanie było bardzo trudne. Należy jednak pamiętać, że zasługa Talesa nie leżała w odpowiedzi, ale w pytaniu, które domagało się uzasadnienia wynikającego z obserwacji zjawisk przyrody. Uzasadnienie to, wykraczało poza mitologiczny opis świata.

3. ĆWICZENIA WYJAŚNIAJĄCE

- a. Uczniowie zapisują pierwsze filozoficzne pytanie i odpowiedzi jakie udzielił Tales, Anaksymander, Anaksymenes, Heraklit, Pitagoras, Demokryt.

Z CZEGO ZBUDOWANY JEST ŚWIAT ?					
Tales	Anaksymander	Anaksymenes	Heraklit	Pitagoras	Demokryt
woda	bezkres	powietrze	ogień	liczba	atom

- b. Nauczyciel bardzo krótko uzasadnia odpowiedzi filozofów. Wskazuje, że pierwsze zainteresowania filozoficzne dotyczyły świata przyrody.
- c. Dalsza część rozważań sprowadza się do uświadomienia uczniom istoty filozoficznych pytań. Należy określić je jako najbardziej ogólne i abstrakcyjne. Podając przykłady można porównać filozofię z innymi naukami, np. matematyk odpowie, że $2 + 2 = 4$ – filozof spyta: co to jest liczba? Historyk opíše i wyjaśni społecznie ważne działania ludzkie – filozof spyta o odmienność racji protestantów i racji katolików. Fizyk opíše rodzaje ruchów – filozof spyta: skąd jest ruch? Chemik określi kamień jako materię nieograniczoną – filozof spyta: co to jest materia?

4. PROBLEM PRAKTYCZNY

- a. Kartę pracy (ZAŁĄCZNIK 4) nauczyciel rozwiązuje wspólnie z uczniami na lekcji. Po omówieniu materiału, prowadzący zapowiada sprawdzian z działu *Wprowadzenie do filozofii*.

5. POWTÓRKA MATERIAŁU

Proponuje się przeprowadzenia sprawdzianu w formie KRZYŻÓWKI. Dzielimy klasę na 5 grup, w których uczniowie tworzą zagadnienia do krzyżówki z hasłami:

metafizyka, epistemologia, logika, etyka i estetyka. Następnie uczestnicy wymieniają się przygotowanym sprawdzianem i rozwiązują krzyżówkę. Ważne jest, aby pytania były związane ze wskazanym przez nauczyciela działem filozofii. To powinno stanowić kryterium oceny.

Druga część sprawdzianu polega na napisaniu przemówienia na temat: *Moja zachęta do filozofii*. Najciekawsze prace uczniowie prezentują na forum klasy. Zaproponowana forma sprawdzianu pozwoli nauczycielowi ocenić nie tylko pracę pisemną (argumenty i przykłady), ale również aktywność na lekcji.

Podsumowując ten dział, można zaproponować również wykonanie plakatu na temat: *Moja zachęta do filozofii*.

GENERATOR MYŚLI HUMANISTYCZNEJ

ZAŁĄCZNIK 4

Dlaczego zadajemy pytania?

📖 Starożytni filozofowie opisując świat i człowieka podzielili filozofię na działy. Wyróżnili oni:

Metafizykę

która zajmuje się badaniem bytu (realnego, czyli istniejącego w rzeczywistości zmysłowej człowieka oraz nierealnego, czyli istniejącego tylko w umyśle człowieka) oraz zagadnieniom dotyczącym istnienia. Podstawowe pytania metafizyczne to: Co to jest

Przestrzeń, czas, materia, liczba, rzecz, możliwość, umysł, rzeczywistość, wszechświat?

Epistemologię

która zajmuje się badaniem poznania ludzkiej wiedzy. Podstawowe pytania epistemologiczne to: ***Czy wiedza jest możliwa?***

Czy ludzki umysł jest maszyną?

Czy wiedza jest stanem psychicznym?

Czy poznajemy tylko poprzez zmysły?

Logikę

która zajmuje się badaniem reguł obowiązujących w myśleniu posługując się kategoriami prawdy i fałszu. Zdanie *W soboty i niedziele – nieczynne*, wynika logicznie, że *Czynne – od poniedziałku do piątku*.

Etykę

która zajmuje się badaniem ludzkich powinności, które obejmują sferę moralną, prawną i polityczną. Podstawowe pytania etyczne to: ***Czy jest dobro?***

Dlaczego istnieje niesprawiedliwość społeczna?

Czy państwo zniewala?

Jak osiągnąć szczęście?

Czy człowiek jest doskonały?

Estetykę

która zajmuje się badaniem piękna sztuki oraz analizą ludzkich przeżyć związanych z oglądaniem dzieła sztuki. Podstawowe pytania estetyczne to:

Co jest piękne dla kobiet?

Dlaczego należy uznać Tycjana za wybitnego malarza?

Czy hip - hop jest piękny?

Co czujemy podczas oglądania zachodów słońca?

- Przyporządkuj pytaniom filozoficznym dziedziny filozofii, na gruncie których one powstały.

PYTANIA	DZIAŁY FILOZOFII
Co to znaczy istnieć?	
Skąd czerpać szczęście?	
Czy istnieją tylko zdania prawdziwe?	
Czy piękno jest względne?	
Co jest zasadą bytu?	
Z czego zbudowany jest wszechświat?	
Jak stwierdzić, czy dzieło jest dziełem sztuki?	
Czy człowiek jest z natury dobry?	
Czy byt jest nieruchomy i nieznan?	

- Postaw dwa pytania etyczne i trzy metafizyczne nie uwzględniając wcześniejszych przykładów:

PYTANIA ETYCZNE 1) .....

2) .....

PYTANIA METAFIZYCZNE 1) .....

2) .....

3) .....

- Napisz, która z dziedzin filozofii wydaje Ci się najmniej interesująca. Uzasadnij swoją odpowiedź.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....